Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза!

Ленин—Сталин паша верч кучедалаш ямде лий!

Ямде лий

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЕ

Адрес: Йошкар-Ола, Совет пӧрт, „Ямде лий“ редакций

ТАЧЕ В. И. ЛЕНИНЫН ШОЧМЫЖЛАН 70 ИЙ ТЕМЫН

„Ленинын знамяже дене ме Онтябрьский революций верч кучедалмаште сеҥышна.

Ленинын знамяже дене ме социалистический строительствын сеҥымашыже верч кучедалмаште решающий успех-шамычым ыштен улына.

Тиде знамя денак пӱтынь тӱнясе пролетарский революцийыште сеҥена.

Виян лийже ленинизм!

И. Сталин.

ЛЕНИНЫН ПАШАЖЕ НИГУНАМАТ ОК КОЛО

1870 ий 22 апрельыште пӱтынь тӱнясе пролетариатын великий вождьшо Владимир Ильич Ленин шочын. Таче Ильичын шочмыжлан 70 ий темын.

Владимир Ильич Ленин шкенжын пӱтынь вийжым, пӱтынь илышыжым шемер-шамычым капиталистический эксплоатаций деч утарыме пашалан, чыла калыкын эрыкан да пиалан илышым ыштымашке пуэн.

Ленин великий большевистский партийым создатлен, советский социалистический государствым организоватлен. Тудо большевикшамыч международный партийым — Коммунистический Интернационалым основатлен.

Ленинын волгалдарыме корно дене тудын эн сай соратникше да другшо — Сталин йолташ мемнам ончыко эше сай, эше пиалан илышыш наҥгая. Родной Сталинын вуйлатымыже дене мемнан элна у сеҥымаш-шамычым ыштен, коммунизмыш кая.

Коммунистический партий, великий Сталин йолташ да правительство мемнан чапле илышна верч, мемнам туныктышаш верч тыршат. Ме, пионер ден тунемше-шамыч, тыгай кугу тыршымашлан сайын да отлично велэ тунемшаш улына. Общественный пашаште эн активно участвоватлаш кӱлеш. Вет общественный паша тунеммаште кугун полша, смелостьым, лывыргылыкым воспитыватла.

Пионерский организацийлан великий Ленинын лӱмжым пумо. Пионер-шамыч Ленинын лӱмжым кугу куанымаш дене нумалыт. Мыланна тугай лияш кӱлеш, могай лийын Ильич. Тугай лияш мемнам Сталин йолташ туныкта.

Мыланна эреак чыла вере Лениным шарныман. Мемнан вождьна-шамычын — Ленин ден Сталинын чапле илышыштым келгын тунемман.

Ленин — Сталин паша верч кучедалаш ямде лий!

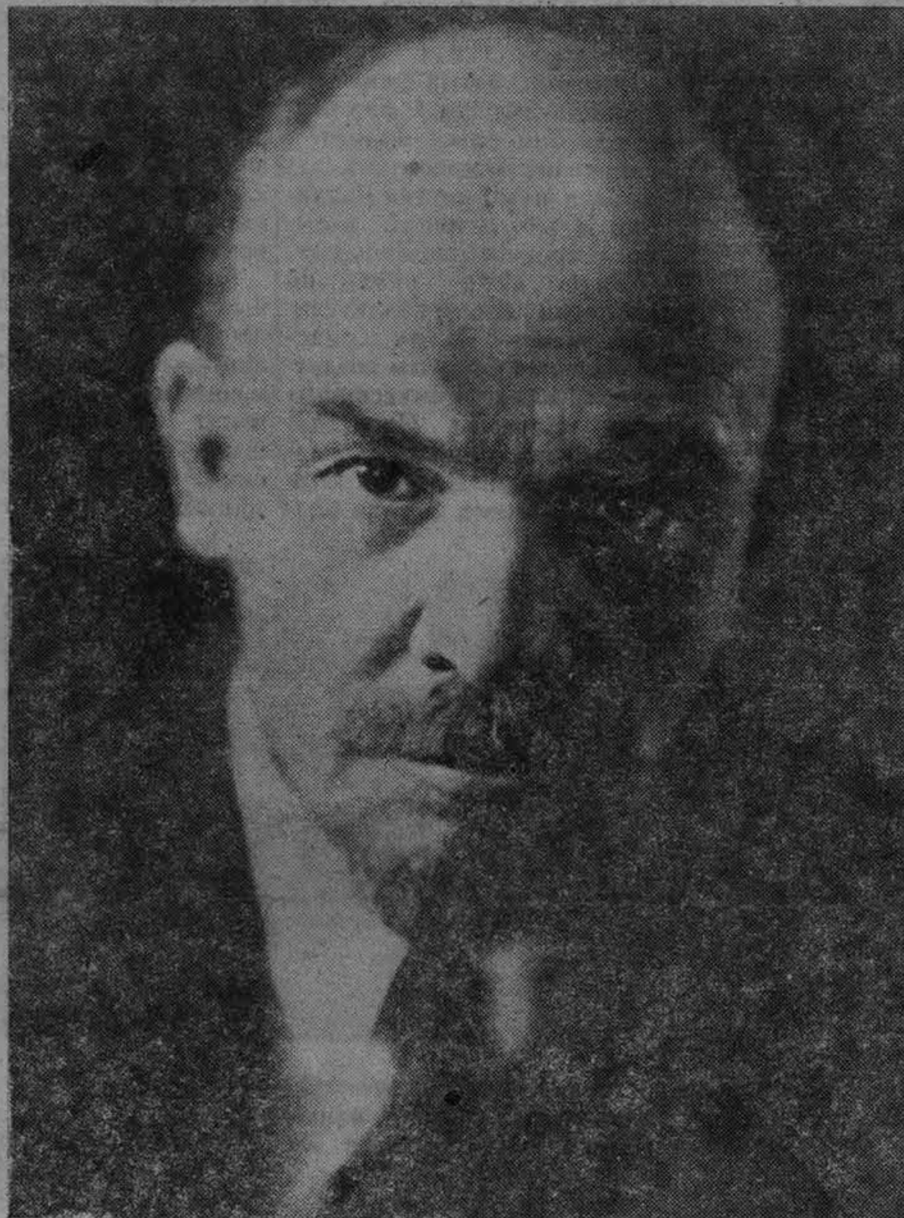

В. И. Ленин. 1920 ий.

Ленинын илыме да паша ыштыме верже-шамыч

Ленинградын Выборгский сторонаштыже Владимир Ильич Ленинын илыме да паша ыштыме памятный, исторический вер-шамыч шуко улыт.

1917 ийыште Ленин Выборгский сторонасе пашазе-шамыч коклаште Керенскийын контрреволюционный правительствыжын преследованийже деч шылын илен.

Выборгский районысо шемер депутат-шамычын советше районысо ленинский верлам шымлен налаш лӱмын комиссийым ыштен. Владимир Ильичын илыме да паша ыштыме чыла пӧртлашке мемориальный оҥа-шамыч пыжыкталтыт.

Выборгский шоссеште, (кызыт Энгельс проспект), 14-ше номеран пӧртыштӧ 1917 ий октябрьыште Владимир Ильич Сталин йолташ дене вашлийын. Социалистический революцийын вождьшо-шамычын первый вашлиймашышт тышанак 1917 ий 21 (тошто шот дене 8-ше) октябрьыште Ленинын Финляндий гыч пӧртылмекыже лийын. Сталин йолташ Владимир Ильичлан восстанийлан кузе ямдылалтме нерген ойлен.

1917 ий 29 (16) октябрьыште Болотный уремысе 13 номеран пӧртыштӧ Петроградысе партийный организацийласе представитель-шамыч дене пырля большевистский партийын Центральный комитетшын исторический заседанийже лийын. Тыште вооруженный восстаний нерген ойлалтын. Заседанийым Владимир Ильич Ленин вуйлатен. Тушто восстаний ден руководитлаш Сталин йолташын вуйлатыме партийный центр сайлалтын.

Сердобольский уремысе 1/92 номеран пӧртыштӧ Ленин 1917 ий 6 ноябрь кас марте илен. Тышечын Владимир Ильич Смольныйыш куснен. Тиде квартирыште кызыт музейым организоватлыме.

Памятник-шамычым ыштат

Лишыл жапыште элын ятыр олалаштыже В. И. Ленинлан монументальный памятник-шамыч ышталтыт. Владимир Ильичын родиныштыже — Ульяновскыште искусствын заслуженный деятельже М. Г. Манизерын проектше почеш ыштыме памятникым вашке ыштен шуктат. Гранитный постаментеш шындалтшаш кугу бронзовый фигура отливатлыме.

Ереваныште В. И. Ленинлан памятникым ышташ ямдылалтыт. Скульптор С. Д. Меркуровын да архитектор-шамыч Н. Ф. Паремузова ден Л. С. Вартановын проектышт почеш монументальный сооружений ышталтеш. В. И Ленинын 7 1/2 метр кӱкшытан фигуржым чеканный вӱргене дене ыштат, а памятникын основанийже да 300 йеҥ пурыман трибун сур полированный банбакский гранит дене ышталтеш.

„Шарныза, йӧратыза, тунемза Ильичым, мемнан вождьнам, мемнан учительнам.

Кучедалза да сеҥыза тушман-шамычым, внутренний ден внешний-шамычым—Ильич семын.

У илышым, у йӱлам, у культурым строитлыза — Ильич семын.

Пашаште изи деч нигунамат ида отназыватле, вет изи гыч кугу ышталтеш — тыште Ильичын эн важный заветше гыч иктыже.

И. Сталин.

ЛЕНИНЫН КӰШТЫМЫЖӦ СЕМЫН

Кожевникова Валя — мемнан классын отличницаже. Тудо Ленинын тунемаш кӱлмӧ нерген ойлымыжым ок мондо, садлан чыла предмет денат отличный тунемеш. Учительница тудым кереккунам йодеш гынат, Валя эре „отличным“ налеш: вет тудо урокышто пеш внимательнын колыштеш, уроклан тӱрыс ямдылалтеш.

Южо тунемше-шамыч уроклан огыт ямдылалт, але огыт умло, садлан „плохым“ наледат. Тиде Валям пеш беспокоитла. Валя чыла тунемше-шамычат сайын тунемышт манын тырша, тудлан шке классшын честьше шерге.

Ик гана Кобылкина Лида историй дене „плохым“ нале. Урок деч вара Лида деке Валя мийышат, каласыш: „Мо, тый, Лида, умлен отыл ыле мо? Тугеже мый тыланет умылтарем“. Вес урокышто Кобылкина Лида „хорошом“ нале: тудо Валян полшымыжо дене чыла умлен.

Кожевникова Валям туныктышат, чыла тунемше-шамычат йӧратат. Тудо мемнан сай йолташ, чын самырык ленинец.

Обухова Фая.

Йошкар-Ола,
5-ше школа,
4-ше „А“ класс.

Ленинын сугыньыжым шуктена

7-ше класс—выпускной. Садлан мыланна сайын тунемаш тыршыман. Мемнан классыште ик „плохо“ отметкат ынже лий—тидын верчын ме пӱтынь классге тыршена.

Мый кызыт „отлично“ да „хорошо“ отметка дене тунемам. 7-ше классымат „отлично“ да „хорошо“ дене гына пытараш решитлышым. 7-ше классым пытарымекат мый тунеммым ом чарне, средний школым обязательно пытарем. Вет мемнан вождьна да учительна—Владимир Ильич Ленин тунемаш кӱштен, вет тунемдыме айдеме коммунизмым ыштен ок керт.

Мозолин Васлий.

Нуж-ключ НСШ,
Морко район.

37

Владимир Ильич Ленин

ЯЛКАЛА ЯЛЫШТЕ

Териоки ола деч мӱндырнак огыл Ялкала лӱман изи ял уло. Туштo 1917 ийыште шыжым Владимир Ильич Ленин Российын контрреволюционный временный правительствыже деч шылын илен.

Владимир Ильич туштат жапым арам йомдарен огыл. Тудо ен шамычын мелымышт годымак—пеш эр кынелын, викак пашашкыже пижеш улмаш. Вара, йоча-шамычын мален кынелмекышт, нунын дене пырля чодрашке мӧрым, понгым погаш каен, але лишнысе ерышке йӱштылаш коштын. Йоча-шамычым тудо комдык кяш туныктен, садлан нуно Владимир Ильич дене пырля ерышке коштaш йӧратеныт. Владимир Ильичын мӧрым кочмыжо шуын гын, йоча-шамычлан ойлен: „Пунайнен" (финский йылме дене пунайнен йошкарге манме лиеш). Вара йоча-шамыч тудлан кӱйын шушо, чевер пӧчыжым поген пуат улмаш.

Кызыт ожнысо финский Ялкала ял Карело-Финский ССР-ын территорийыштыже. Владимир Ильичын шылын илыме пӧртеш вашке Ленинын изи музейже почылтеш. Тудын илыме пӧлемже 1917 ийысе семынак ышталтеш.

В. И. Ленин Горкиште. 1922 ий.

Й О Ч А

Владимир Ильич Горкиште илен. Ик гана Горкишке Ямы села гыч изи йоча миен. Кугу пӧрт воктене ен шога улмаш. Йоча тудын деке миен да йодын:

— Чӱчӱй, чынак тиде пӧртыштӧ Ленин ила мо? Мыйын Лениным ончымем пеш шуэш!

— Йӧра,—саде енгет веселанрак пелештен, — ончо! Мыяк Ленин улам.

Йоча ӱшанен огыл, воштылалын:

— Могай тый Ленин улат? Ленин тыгылай тувыр дене разве коштеш? Тудо сайын чия шол. Уке-е... тый Ленин отыл...

Енгет шыргыжеш:

— Мый Ленин улам.

А йоча ок ӱшане. Нуно ӱчашаш тӱналыныт.

Иктыже ойла:

— Мый—Ленин улам.

Весыже ойла:

— Уке, тый Ленин отыл! Тудо важный, а тый простой улат.

Тиде жапыште кугу пӧрт гыч ӱдрамаш лектын, да ойла:

— Владимир Ильич, изиш йӱштырак лийын, те пӧртыш пурыза ыле.

Владимир Ильич пӧртышкӧ пурен. А йоча пӧрт воктелан шудеш шинчын да эшеат ок кай. Ик шагатшагатат пелэ эртымек, ӱдрамаш адак лектын:

— Тый эшеат шинчет, изи?

— Шинчем.

— Кай мӧнгышкет, адак вараш кодат.

— Уке, мый Лениным ончынем.

— Тый вет ужыч.

— А мый вет тудын Ленин улмыжым шинчен омыл, садлан сайын ужын ончо.

— Кай, теве пычкемышат лийын, вескана толат.

Йоча кынелын да кузе Лениным ужмыжо нерген каласкалаш Ямы селашкыже куржын.

А Горки кызыт Ленинские Горки манылтеш. Кызыт туштo каныме пӧрт.

Возен налын **С. Митор.**

(„Ленинские Искры" газета гыч, Челябинск).

В. И. Ульянов-Ленин 1888 ийыште первый ссылкыште. Кукушкино села.

ЛЕНИН СОВНАРКОМЫШТО

1917 ий 7 ноябрьыште Петроградыште, Смольныйыште, ятыр кас лиймек, Совет-шамычын II-шо Всероссийский с'ездышт почылтын. С'езд Российыште государственный власть совет - шамычын кидышкышт куснен манын, чыла калыклан, чыла тӱнялан увертарен. С'езд первый советский закон-шамычым приниматлен. Нине мир нерген да помещик - шамычын мландыштым кресаньык-шамычлан пумо нерген Владимир Ильич Ленинын возымо декрет-шамыч лийыныт.

Тиде с'езд советский властьын первый правительствыжым — Калык Комиссар-шамыч Советым создатлен. Калык Комиссар-шамыч Советын Председательжылан Ленин сайлалтын. Первый Совнаркомын составышкыже Сталин йолташ пурен. Тудо национальность паша дене Калык Комиссар ыле.

Шокшо кече-шамыч эртеныт. Революцийын тушманышт-шамыч вашта реш героически кредалмаште у, эрыкан эл шочын. Тиде эл дене управлятлаш куштылгак огыл ыле. Нигӧн, нигунам решатлыдыме вопрос-шамычым чын решатлен моштaш кӱлын.

Ленинын вуйлатыме Совнарком первый тылзылашак чыла шолдыра промышленность, банк, кӱртньӧ корно-шамычын государствын собственностьышкыжо куснымышт нерген декрет-шамычым илышыш пурта. Тудо черкым государство деч, школым черке деч ойырымо, Российысе чыла нациан калык-шамычын да ӱдрамашын равноправийышт нерген закон-шамычым луктеш. Ленинын инициативше дене контрреволюций ваштареш кучедалашлан Всероссийский чрезвычайный комиссий ышталтеш. А 1918 ий январьыште Ленин Пашазе-Кресаньык Йошкар Армийым создатлыме верген декретым подписатла.

Чыла тиде кугу, государственный паша - шамыч Владимир Ильичын шуко жапшым налыныт. Тудо почти кажне кастене Совнаркомын заседанийжым эртарен. Туштo элын илышыштыже чыла важный вопрос-шамыч обсуждатлалтыныт да решатлалтыныт.

А эрдене Владимир Ильич ен-шамычым приниматлен. Тудын деке Калык Комиссар-шамыч срочный паша нерген кангашаш да кӱлеш указаний налаш толеденыт. Тудын деке завод ден фабрика гыч пашазе делегаций, мӱндыр ялла гыч кресаньык, йошкармеец ден моряк, ученый, дипломат, писатель, врач-шамыч толыныт.

Нунын чылаштынат шкенынштын вождьышт дене шкеак мутланымышт, тудлан шке шонымыштым, ӧрмыштым лично каласымыштым шуын да тудын деч шкеж дечак большевистский чынын мудрый шомакшым к о л ы ш т м ы ш т шуын.

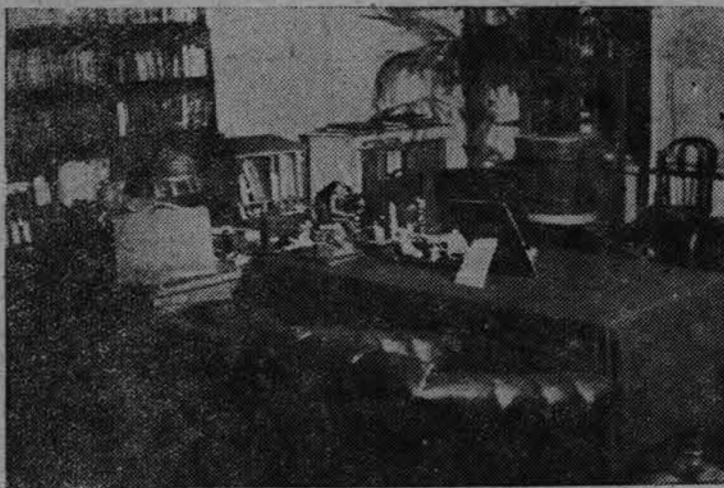

В. И. Ленинын кабинетше. Кремль.

Владимир Ильич посетитель - шамычым эре порын вашлийын.

Тудо шкенжын ӱстелже воктен улшо пушкыдо кресложым ончыктен, — шичса, — манын ласкан ойлен.

Тудын дек пурышо ен эн ончыч лӱдын, ӧрын шоген — вет тудын ончылно великий Ленин! Но вич минут жап шудеак нунын коклаште ласкан кутырымаш тӱналын. Ӧрдыж гыч ончымаште, кок сай палыме ен-шамыч шукертсек ваш ужын огытылат, тыге мутланат, манын шонаш лиеш ыле.

Ленин кӧ дене мутланен гын, тудын деч чыла нергенат—предприятийлаште, яллаште, фронтлаште кузе паша каймым пеш раш йодыштын. Тудо шкедекше толшо ен деч мо дене нуждатлымыжым, тудлан мо кӱлмым пален налын.

Южгынам Владимир Ильич мутланымыже годым чот воштылын, южгынам тудын чурийже серьезный, а шинчаже ойганыше гай лийын. Тудын дек толшо кеч кӧат вопросым разрешатлыдегызе каен огыл. Ленин дене кутырымек, эн сложный да умылдымашыт раш лийыныт. Владимир Ильич деч ен-шамыч куаныше настроениян каеныт.

Москваште, В. И. Ленинын Центральный Музейыштыже, Владимир Ильичын 1921 ий 4—5 февраль кечыласе паша кечым возымашыже уло. Тунам Владимир Ильичын пашам чот ыштымыжлан лийын, тазалыкше начаррак ыле. Тудо Совнаркомышто шкенжын кабинетыштыже эрдене чӱчкыдынак чот вуй коршташан да бессоница дене мучитлалтше толеден. Но туге гынат, кече мучко тудо кугу пашам ыштен.

4 февральыште Владимир Ильич, тыгылай текущий паша, газетым лудмо, телефон дене мутланыме деч посна 20 тӱрлӧ протокол, документ - шамычым проверитлен, тӧрлатен да подписатлен. Кок правительственный заседанийым (Совет Труда и обороны ден Государственный хлебный комиссий) эртарен. Калык озанлык высший совет гыч кок пашаенгым приниматлен, шведский коммунистический партийын делегацийже дене час наре беседовал тлен да московский металлист - шамычын конференцийыштышт речь дене выступатлен.

5 февральыште Владимир Ильич почти целый кече партий Центральный Комитет Политбюрон да Экономический комиссийын заседанийыштышт лийын. Политбюрон заседанийыштыже моло важный вопрос-шамыч дене пырля Сталин йолташын национальный вопрос нерген доклад тезисшым обсуждатлыме. Тиде докладым Сталин йолташ партийын лумышо с'ездшылан ямдылен.

Тиде кечын, Владимир Ильич шкенжын паша кечыжым пеш вара пытарен. Эрлашыжым, 11 час эрдене тудо швейный промышленность пашазе-шамычын с'ездыштышт международный положений нерген речь дене выступатлен.

Ленин пашаже шуко лийын гынат, пашазе-шамыч коклаште, тӱрлӧ с'ездлаште, конференцийлаште, воинский частьлаште выступатлаш ик ганат отказатлен огыл. Тиде выступлений-шамыч, Совнаркомышто ен-шамычым приниматлымыже семынак, тудым калык дене кылден шогенит.

Владимир Ильич пытартыш гана Московский Советын пленумыштыжо мемнан элын внешний ден внутренний политикыже нерген речь дене выступатлен. Тиде 1922 ий 20 ноябрьыште лийын. А 1922 ий 12 декабрьыште Ленин Кремльыште, шкенжын кабинетыштыже, пытартыш гана пашам ыштен. Тудым чер лунчыртен, садланак врач-шамыч тудлан пашам ышташ шӱден огытыл.

А. Бажанова.

(Белорусский йомак)

Ялыште изаж ден шольыжо илен улыт. Пасум куралыныт, шинча вӱдышт дене мландым нӧртеныт, шкешт пӱгыр лийыныт. Кинде ден волыкым нунын деч пан кашак поген наледеныт, а тидын тареш тупешышт мушкындым тӱленыт.

Изаж ден шольыжо ик идалыкат, кок идалыкымат велӧ огыл, а пале огыл, ала мыняр шуко ий орланен иленыт. Да моло пошкудо мужик-шамычат, нине иза-шольо-шамыч деч сайжак огыл иленыт.

Изак-шоляк-шамыч еҥын тазалык верч паша ышташ кульымын пытен улыт. Нуно Россий—матушка мучко чыным кычалаш каяш решитленыт. Лектын кайышт. Ик тылзе каят, ик идалыкым каят. Ужыт: кугу гына села коеш. Села кыдалне—панский пӧрт, а пеленже кӱ черке.

„Теве тышке пурена да, кушто чын ила, йодын налына",—шонат изак-шоляк.

Нуно ял мучко ошкедат, а нунын ваштареш, коляска дене пан кудал толеш.

— Те, мужик-шамыч, кушеч улыда, кушеч толыда да мом кычалыда? — Нунын деч пан йодеш.

Изаже ден шольыжо ойлат:

— Ме кӱчызӧ лийын ойгышто илен улына, тыге илаш ынде ий ок сите. Чыным кычалаш каена. Кушто тудым муаш, мемнам туныкто, пан.

— Йӧра, — манеш пан,—если желатледа, мый тыланда чыным ончыктем, а тидлан верч ик талукым гына мыланем пашам ышташда верештеш.

Изак-шоляк-шамыч келшеныт.

Пашам ыштеныт, пасум куралыныт, шинча вӱдышт дене мландым нӧртеныт. Ик ий эртен. Пан деке нуно толыт да ойлат:

— Кузе мыланна чыным муаш, мемнам туныкто ыле, пан.

— Вот теве тыланда чын,—нунылан пан манеш,—те мушкылтыдымо чара-шамыч улыда, мыланна, пан-шамычлан, эре паша ыштышаш улыда!

Изаж ден шольыжо шӱвал шындышт да умбакыла кайышт.

Ик тылзе каят, ик идалык каят. Селаш толын шуыт. Нунын ваштареш поп логалеш.

Изаж ден шольыжо туддечын йодыт.

— Пиалым кушто муаш туныкто, отец.

Йӧра,—поп манеш,—тыланда чыным, мый пылпомыш кугыжа деч кумалын кондем, а тудын олмеш те ик талукым мый денем пашам ышташ тӱҥалза.

Изак-шоляк-шамыч келшышт. Пашам ыштеныт: мландым поплан куралыныт, шинча вӱдышт дене мландым нӧртеныт. Ик ий эртен. Изаж ден шольыжо поп деке пуреныт, а попшо нунылан ойла:

— Пашам сай ыштыза, юмылан ида шыдешке,—вот тендан чында лиеш.

Изаж ден шольыжо шӱвал шындышт да умбакыла кайышт.

Купец деке нуно толыт. Тудо лекте, шкеже поян, пан дечат, поп дечат шуко пачаш кӱжгӱ.

— Йӧра,—манеш купец,—кушто тыланда пиалым муаш туныктем, те ик идалыкым мыланем пашам гына ыштыза.

Изаж ден шольыжо келшышт. Купецлан нуно пашам ыштен, курык нар поянлыкым кондаш тӱҥальыч. Кузе честный калыкым вискалымаште ондалаш, нужнам кузе ондалаш купец нуным туныктен. Ик талукат эртен огыл, шольыжо изажлан каласа:

— Чыным кычалаш мый тылетла ом кае! Тӱняште мужикын чынже уке!

Варажым тудо шке ялышкыже пӧртылын. А изаже настойчивый,—чыным кычал муде ялышкыже пӧртылаш кӧнен огыл. Тудо шкетак, фабрикант дек кайыш.

Фабрикантше, — поп дечат, купец дечат поян. Изаже, фабрикантлан пашам ышташ тӱҥалын. А фабрикыште калык шукын пашам ыштат.

Нуно шуко жап пашам ыштен улыт, шке тупешышт пӱгырым куштеныт, а чыным ужын огытыл. Изаже ик гана шолып беседым колышт налын:

— Чыным палыше ик айдеме веле уло. Тиде айдемым Ленин маныт, а тудо Питерыште ила. Тиде ойым ушеш пыштен, тудо айдемым изаже кычалаш каен.

Тудо шуко кече ошкылын, ала шуко тылзым каен. Питерыш толын. Ужеш: пашазе ошкыл эрта. Тудын деч шып гына йодо:

— Ленинным тыште куштырак муаш лиеш?

А тудыжо тудлан эшеат шып ойла:

— Мый денем пырля каена, мый тыйым намиен шуктем.

Теве нуно тыгылай комнатыш толын пуреныт. Йыр-ваш тӱрлӧ книга-шамыч шуко улыт. Нунын деке айдеме лекте, — поянла огыл, но йытыран гына чиен. Лектын да ласкан ойла:

— Сай илымаш-кутырымаш, йолташ-шамыч, мо сайым каласеда?

Кузе чыным кычалмыжым, тудлан изаже каласыш. Ленин тудлене шуко жап мутланен, фабрикыште порядок-шамыч нерген, ялысе нужна-шамыч нерген пален налын, а варажым каласыш:

— Правильно тый ыштенат, чыным кычалаш фабрикыш толынат,—пиал куштыжым тый тушто содорак пален налат. Те тудым шкендан индыштыда кучен иледа.

Ленин тудлан каласкален пуыш: панлан, купецлан, фабрикант-шамычлан кузе служитлыме нерген огыл, а кузе нуным кугыжа дене иктеш поктен лукташ да пашазын чынже верч кузе кучедалаш.

Изаже фабрикыш савырнен толын да, Ленинын чынжым йолташыже-шамычлан каласкалаш тӱҥале. Икте каласкала—лу еҥ колыштыт, лу еҥ каласкала—шӱдын колыштыт. Ленинын чынже пӱтынь свет кумдыкеш шарлыш.

Ленинын чынже шуко ий фабрик-шамыч ден ял йыда коштын. Пашазе ден кресаньык-шамыч поян ваштареш кредалаш тарватен. А латшымыше ийыште октябрьыште тиде чын толын шуын, яндар йӱкшӧ дене ойлаш тӱҥале, пӱтынь тӱня мучко мӱгыралте. Пашазе ден кресаньык-шамыч, помещик ден фабрикант-шамыч ӱмбак война дене кайышт. А пашазе ден кресаньык-шамычым, сай деч сай шкенжын помощникше — Сталин дене пырля Ленин шке вӱден наҥгайыш. Ленинын чынже сеҥыш.

Тылеч вара пашазе ден кресаньык-шамыч пан ден фабрикант-шамычлан пашам огыт ыште, тупеш пӱгырым огыт кушто, шинча вӱдышт дене мландым огыт нӧртӧ,—шке фабрик-шамычыштлан, шке мландыштлан да шке илышыштлан шке оза улыт.

Стрельников И. кусарен.

„Творчество народов СССР" книга гыч.

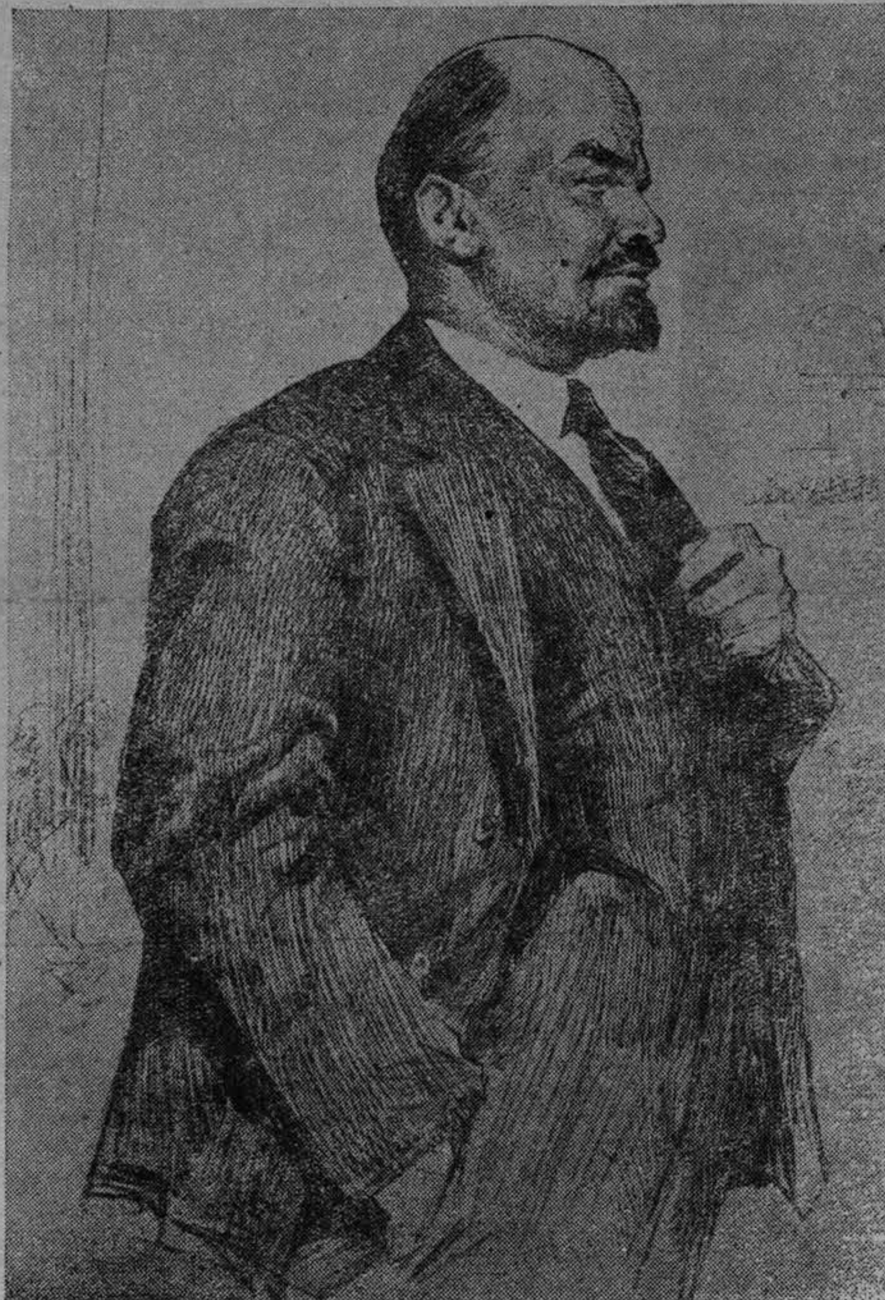

В. И. Ленин 1919 ийыште. П. Васильевын сӱретлымыже.

МЫЙЫН МЕЧТАМ

Шӧртньӧ тылзе шып иеш
Ош куэр ӱмбачын.
Шошо южшо пуалеш
Пеш шыман умбачын.
Мые пӧртыштӧ шинчем
Энертен окнашке.
Чарныде умбак ончем,
Вошт коеш торашке.
Кӱшнӧ шӱдыр-шамычат
Йыр йӱлаш тӱҥальыч.
Ушышкем адак пурат
Тӱрлӧ мечта-шамыч...
... Пеш ояр кеҥеж эрден,
Умыр шокшо кечын,
Самолет ден мый эртем
Лач шкенан ял дечын.
Авыемже легылден
Ял мучаш шумешке,
Летчик эргыжым ончен,
Ялт каен йоммешке...
... Я лиям адак моряк
Каем теҥыз валне.
Шуам эркын лишкырак
Сер коеш тембалне.
Чевер кече шыргыжеш
Вӱд ӱмбалне модын.
Да корабль шогалеш
Гавань деке толын...
... Теве постышто улам
Эл граница дене.
Умбак смелын ончыштам
Ир тайга воктене.
Вот тораште йышт
толеш
Кӧ гын кишке семын...
Чоян ончыко нушкеш
Тайга дек лишемын.
Ваштареш лӱдде мыят
Нушкам тудын деке.
Да шогальым шылынат
Пӱнчӧ тӱҥ воктеке.
Кас пычкемыш нугыдем
Койын йыр рӱмбалгыш.
Тушман перныш кидышкем.
Кучен — вик заставыш...
... Шинчем тӱрлым
шонкален,
Ончен урем велке.
Тиде шке мечтам
шуктем
Мый кугу лиймеке.
И лиям тунам мыят,
Элын герой — летчик,
Кертам лийын морякат,
Але пулеметчик.
Шӧртньӧ тылзе шып
пеш
Ош куэр ӱмбачын.
Шошо южшо пуалеш
Пеш шыман умбачын.

Антонов Ивук.

1940 ий март, Йошкар-Ола.

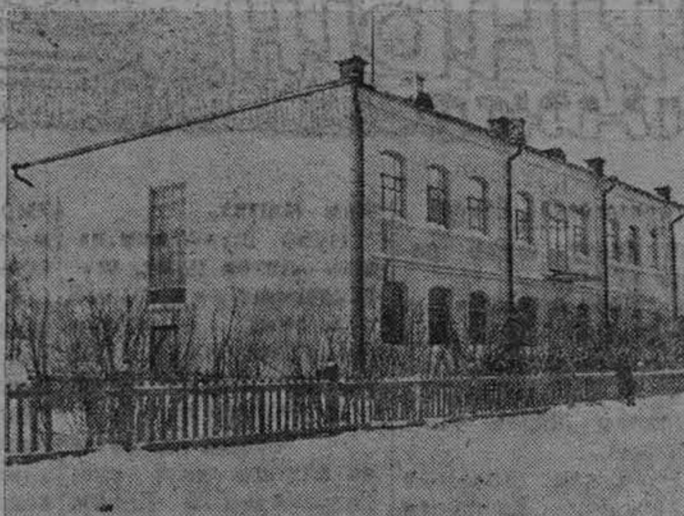

У-Тор'яя педучилищын зданийже. Фото Зверевын.

Йоча творчествым ончымаш

17 апрель. Кас. Жап 6 шагат. 4-ше номеран школышто тунемше - шамыч йоча творчествын Всесоюзный олимпиадыжлан ямдылалтмашым ончаш погыненыт.

Вот хоровой кружокын членже-шамыч лектын шогальыч. Нуно „Рабочий май“ мурым сылнын мурышт. Кружокын членже-шамычак „Марш физкультурников“ мурым моштен мурышт. Тиде мурым нуно 6-шо „Б“ классыште тунемше Стрельников Колян вуйлатымыже дене муреныт.

Стрельников Коля шкеже „Волга - Волга“ кинофильм гыч „Песня водовоза“ мурым сайын мурыш. Тыгакак Семенов Коля „Кукушка“ мурым моштен мурыш. 6-шо „Б“ классыште тунемшак Миронов Коля „Про пионера и его петуха“ стихым оҥайын лудо. Моло-шамычат шкенытын ямдылыме номерышт дене сайын выступатленыт.

Тиде школыштак юный художник-шамычын творчествыштым ончыктымо выставкышт лийын. 1-ше „А“ классыште тунемше Бауков Евгенийын, 6-шо „Д“ классыште тунемше Пушников Аркадийын сӱретлыме портрет ден сӱретышт-шамыч поснак сай улыт.

Н. Кожаев.

Йошкар-Ола.

Йошкар-Ола 6 шо номеран школышто художественный олимпиадылан виян ямдылалтыт. Снимкыште: Лина Велостоцкая ден Коля Дмитриев танцоватлаш тунемыт.
Фото А. Овечкинын.
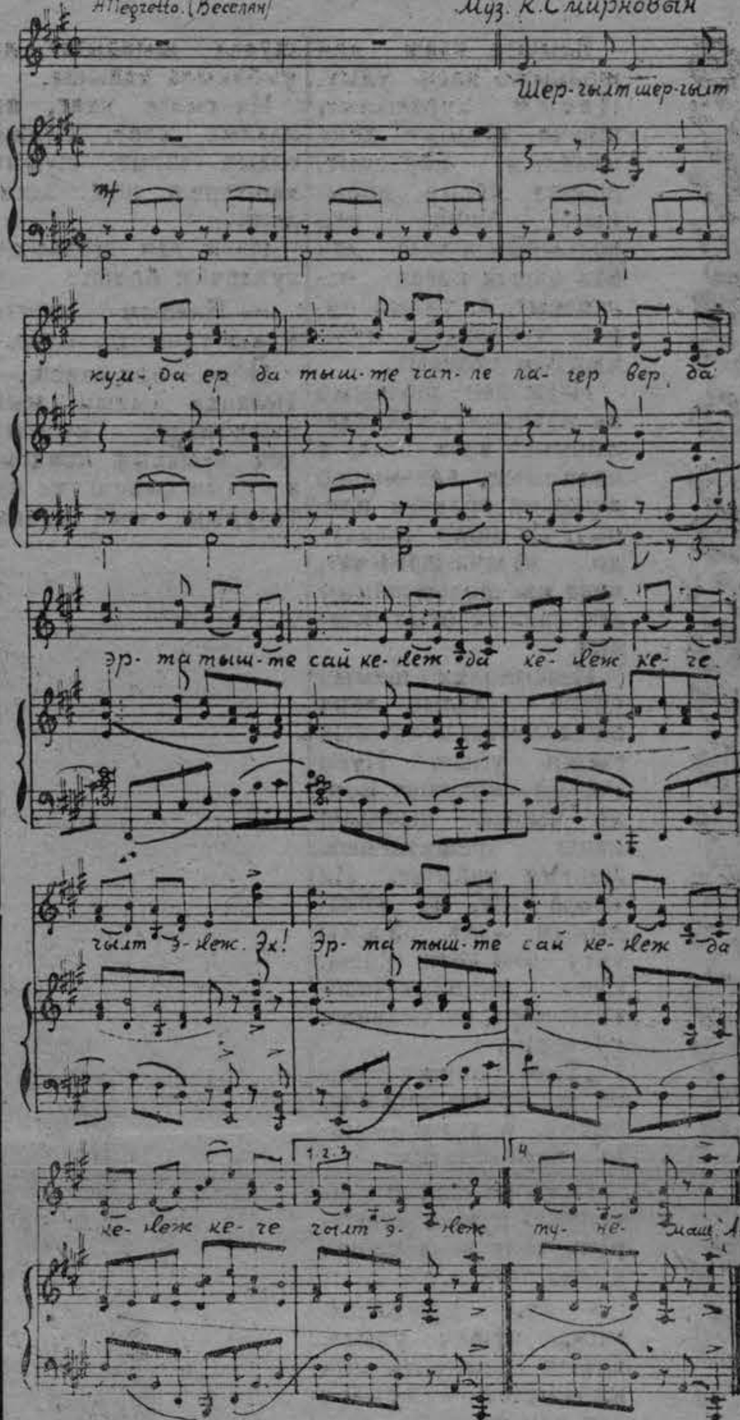
Шергылт, шергылт
Кумда ер, да
Тыште чапле
Лагер вер, да
Эрта тыште
Сай кеҥеж, да
Кеҥеж кече
Чылт эҥеж. Эх! } 2 г.

Мурена ме
мурынам, да
Жапше годым
куштена, да.
Мушкаш нӧргӧ
Кап-кылнам, да
Йӱштылаш ме
Пурена. Ах! } 2 г.

Тыште чапле,—
Тыште сай, да
Тыште илыш
Маке гай, да.
Кап-кылнажым
Тазаҥдаш, да
Лиеш кечыште
Кияш. Ах! } 2 г.

Ышкенам сай
Кандарен, да
Кап-кылнажым
Тазаҥден, да
Улына ямде
Ме пижаш, да
У вий дене
Тунемаш. Эх! } 2 г.

Пире млекопитающий отрядыш пура. Тудо кровожадный хищный животныйлан шотлалтеш.

Пире шорык, сӧсна, каза, комбо-шамыч ӱмбак велэ огыл, а тӱшкан улмышт годым шолдыра вольык: ушкал, имне ӱмбак кержалтыт. Телым кочкаш мудымо жапыште нуно айдемымат поктылыт. Пире шкетын еҥ ӱмбак кержалташ ок тошт.

Пире мераҥым, колям, кайыкым да молымат кочкеш. Мемнан республикыште пире-шамыч Оршанке, Сотнур, Морко, Марий-Турек, Шернур да Параньга районлаште илат.

Пире-шамыч кугу, пич чодраште гына илат, манын ойлымаш чын огыл. Нуно ял лишне илаш йӧратат. Шукыж годым чара веран изи чодраште илат. А иге-шамычым ончашлан пыжашым ял деч тораште, вӱд лишне ыштат. Пире шылым кочшо животный, садлан тудо вӱд деч посна илен ок керт. Тудо апрель тылзыште 4 гыч 8 иге марте сокыр иге-шамычым ышта. 2 тылзе гыч нунын шинчашт почылтеш. Тиде жапыште ава пире пеш шыде лиеш. Тудын илыме вер дек иктаж кӧ лишемеш гын, тудо колымешкыже кредалеш.

Пире иге-шамыч пеш вашке кушкыт. Август тылзыште нуно шке ешышт дене пырля охотыш кошташ тӱҥалыт.

Октябрь тылзыште кушкын шушо иге-шамыч шке ешышт деч ик мыняр жаплан ойырлат да шке ораышт дене илаш тӱҥалыт.

Телым, келге луман годым нуно корно дене тӱшкан коштыт. Мемнан республикыште гын, пире-шамычын лу, латкоктын коштмыштым ужалтын. Вожаклан тошто опытный пире лиеш. Поранан годым вӱташ пурен вольык ӱмбак кержалтыт. Пий-шамычымат кочкыт.

Пирым шукыж годым капкан дене кучат. Адакшым эм дене отравитлен пуштыт. Телым чӱчкыдынак флажок дене охотитлыме йӧн дене кучат. Пире-шамычын кушто улмыштым палымек, вунын йыр шпагатым шупшыт да кок метр коден йошкар флажокым сакалат. Пире йошкар флаг дек лишке мияш лӱдеш. Тыге пирым лӱят. Пирын коваштыже шергын аклалтеш.

Г. Модин.

Шошо.
Фотоэтюд С. Чуршуковын.

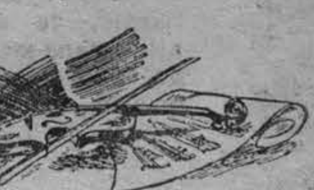

Отв. редактор—
И. М. МУЗУРОВ.

Уполн. Марглавлита № А—372. Йошкар-Ола, Маргосиздатын типографийже.